

Robert Wilson:

Text Milosh Haraĳda

Videoportréty

Len málokto je schopný zlúčiť esencie toľkých talentov a vytvoriť z nich nové médium. Režisér, scénograf, dizajnér, maliar a sochár v jednej osobe Robert Wilson prichádza do Bratislavy zvýšiť odber elektriny v Slovenskej národnej galérii.

Brad Pitt to urobil. Sean Penn a monacká princezná tiež. Pridali sa aj Winona Ryder, Isabella Rossellini a Johnny Depp. Pre nich bola služba „grátis“. Krátko po uvedení série Voom Portraits sa však Robert Wilson inšpiroval obchodným prístupom Andyho Warhola a svoje dielo – videoportrét – ponúkol ako „servisnú službu“ najväčším milovníkom moderného umenia.

Videoportrét v životnej veľkosti bol dostupný za 150-tisíc dolárov, čo je v umeleckom svete skutočne symbolická suma. Cenu zvyšuje soundtrack diela, ktorý vzniká vždy na mieru v štúdiách skladateľov ako Marianne Faithful, Bernard Herrmann a Michael Gelasso. Tí s Wilsonom spolupracovali na jeho divadelných projektoch od začiatku 70. rokov.

Jednou z prvých klientok bola nemecká princezná Ingeborg von Schleswig-Holstein, ktorá si dala zvečniť svojho jedenásťročného syna. „Pri nakrúcaní som pred neho postavil líšku. Tým som vytvoril modernú verziu Malého princa, ktorý predom mnou stál v miniobleku od Armaniho,“ hovorí Wilson. Onedlho sa v New Yorku spustila lavína galerijných expozícií: Paula Cooper Gallery, aukčná spoločnosť Phillips de Pury a tiež Nathan A. Bernstein takmer paralelne uviedli šou z tridsiatich videoportrétov, ktoré zachytávajú filmové hviezdy a vplyvné osobnosti popkultúry a zhotovili ich podľa matematického kľúča „jedno dielo subjektu a dve na predaj“.

CAMP

Spájajúcu líniou všetkých portrétov je nezameniteľný rukopis Roberta Wilsona, ktorý možno charakterizovať pojmom Camp. Estetické hnutie, ktorého vznik sa datuje na začiatok minulého storočia, definovala autorka Susan Sontag pojmiami umelý, frivolný, naivne povrchný a šokujúci. Pôvod slova totiž pramení vo francúzskom „se camper“, čo znamená „pózovať v extravagantne predimenzovaných módných kreáciách“.

„Wilsonovo dielo má všetky prvky najvyššej umeleckej tvorby. Nenapadá mi nikto, kto by dosiahol jeho level v disciplínach, ktorým sa vo svojej tvorbe venuje,“ vyjadrila sa Susan Sontag. O tom, že Camp marketingovo funguje aj v dnešnej dobe, svedčí kariéra fenoménu Lady Gaga, ktorá mu dala rozmer tretieho milénia. Speváčka a skladateľka tento rok ohlásila spoluprácu s Robertom Wilsonom na svojom novom projekte s názvom Artpop.

REČ POHYBLIVÝCH OBRÁZKOV

Jediný autentický spôsob, ako zažiť divadlo, je podmienený fyzickou prítomnosťou diváka. Video, film a fotografia slúžia ako nástroj dokumentácie scénických umení, ale nikdy nedosahujú úroveň trojdimenzionálneho zážitku. Stráca sa sila zvuku i svetla, ktoré sa rozliehajú v hládisku, a vyprcháva aj sila gesta herca na javisku. Američan Robert Wilson je jeden z mála umelcov, ktorí sú schopní spájať silu rozličných médií bez toho, aby sa fixovali na jednu metódu. Série Wilsonových videoportrétov sa skladá z opery, architektúry, kresby, dizajnu, tanečnej choreografie a rytmu sonetu. Naplno využíva svetlo, mejkap, kostýmy, gestá, text a hlas protagonistov. Táto dokonalá syntéza médií dokonale charakterizuje podstatu Wilsonovej tvorby. Klasické plátno nahrádza HD obrazovkou a vytvára tak kompromis medzi časovo náročnou kinematografiou a zmrazeným momentom fotografie. „Keď som na sérii začal pracovať, myslel som na filozofiu Andyho Warhola. Chcel som ju kombinovať s estetikou klasických portrétov,“ hovorí Wilson. Kým Warholovým heslom bolo „rýchlo, ľahko, lacno a moderne“, Wilsonov prístup bol „pomaly, zložito, draho a s mnohými historickými referenciami“. Baletnú hviezdu Michaila Baryšnikova štylizoval ako svätého Sebastiana, monackú princeznú ako Sargentovu Madam X a Winonu Ryder „pochoval“ v kope piesku, na ktorej leží zbraň, zubná kefka a červená kabelka. Tým sa Wilson odvolával na

postavu Winnie v hre Samuela Becketta Happy Days. Originálne sa zhostil aj portrétu herca Steva Buscemiho, ktorý sa v povedomí verejnosti spája s jeho strašidelnými rolami. Herca totiž šokujúco zachytil, ako stojí za telom mŕtvej kravy a odhaľuje čerstvé mäso. Série videoportrétov bola taká revolučná, že magazín Vanity Fair venoval Wilsonovi titulnú stránku a niekoľko strán v obsahu, aby predstavil obchodno-umeleckú stratégiu tohto génia.

KARIÉRA ROBERTA WILSONA

72-ročného rodáka z Texasu v umeleckých sférach označujú za najavantgardnejšieho divadelného umelca našej doby. Narodil sa v právnickej rodine. Keď vyštudoval odbor „business administration“ na University of Texas, presťahoval sa do New Yorku, kde študoval architektúru. Neskôr začal pracovať v ateliéri architekta Paola Solerihho a v roku 1968 založil svoju prvú experimentálnu spoločnosť pod názvom Byrd Hoffman School of Byrds. Pomenoval ju na počesť svojho učiteľa, ktorý mu pomohol prekonať zajakávanie v puberte. Svetové uznanie mu priniesla spolupráca s Philipom Glassom na opere Einstein on the Beach. Uviedli ju v 70. rokoch. V 80. rokoch venoval veľkú časť tvorivej energie prestaveniu, ktoré mali uviesť počas letných olympijských hier. Hra mala trvať 12 hodín, rozdelená bola na 6 dejstiev. Produkciu nanešťastie pozastavili pre nedostatok finančných zdrojov. Popri divadelnej kariére sa Wilson venoval sochárstvu, kresbám a nábytkovému dizajnu. V roku 1993 mu na Benátskom bienále udelili Zlatého leva za sochársku inštaláciu. V roku 2004 ho krátke pôsobenie v televíznej brandži inšpirovalo k vzniku série Voom Portraits. Videoportréty, ktoré zobrazujú osobnosti ako Brad Pitt, Winona Ryder, Juliette Binoche či Dita Von Teese, sú výsledkom Wilsonovej spolupráce so skladateľom Michaelom Galassom, módnym návrhárom Kevinom Santosom a so svetelným dizajnérom Ursom Schönebaumom. Vo svete sa stali audiovizuálnou senzáciou. 12. decembra ich slávnostne uvedú v priestoroch Slovenskej národnej galérie.

→ „Wilsonovo dielo má všetky prvky najvyššej umeleckej kreácie.“ ←

SVETOVÝ FENOMÉN V BRATISLAVE

Jedinečnú príležitosť zažiť Wilsonove diela v unikátnej 3D podobe sprevádzanej svetelnou a akustickou stopou si nedáme ujsť! Výstava Videoportraits je ojedinelá aj technickou inštaláciou. Vyžaduje špeciálny odstup medzi jednotlivými dielami a spojí exteriér s interiérom galérie. V čase Wilsonovej galerijnej premiéry v Bratislave jeho dielo paralelne uvedú v parížskom Louvri. „Inštaláciou diel Roberta Wilsona volne nadväzujeme na slovenskú výstavnú premiéru fotografa a režiséra Davida LaChapella. V spolupráci s J&T Bankou sme ju uviedli pred dvoma rokmi. Portfólio oboch svetovo uznávaných umelcov citlivo kombinuje portrétovú fotografiu s presahom do multimediálnej tvorby, divadelnej a filmovej réžie na najvyššej svetovej úrovni. To ilustruje aj filozofiu a koncept našej agentúry,“ hovorí producent výstavy Jozef Pavleye. Jeho slová dopĺňa kurátorka Zbierky iných médií SNG Petra Hanáková: „Wilsonove portréty sú pozoruhodným príkladom aktualizácie klasického žánru, upgradenutím portrétu novými digitálnymi technológiami. Wilsonov extravagantný vizuálny štýl bol vždy nasýtený, plný impulzov, silne štylizovaný, svojím spôsobom gýčový. Také sú aj jeho videoportréty. Ich krása čerpá z divadla, filmu, hudby i výtvarného umenia. Pritom je silne digitálna, plne využíva výrazové prostriedky nových médií. Takúto high-tech výstavu sme v SNG ešte nemali.“